

Mindaugas Gabrėnas: „Fotografuodamas Niujorke, ieškau pasiklydusių sielų“

Sandra BERNOTAITĖ.

Mindaugas Gabrėnas kai kam geriau žinomas kaip diplomatas, dirbęs Lietuvos atstovybėse Ispanijoje, JAV, o šiuo metu - Baltarusijoje. Su fotografija susijusiems žmonėms jis pažįstamas iš kvapą gniaužiančių kadru, kuriuose juntama gėlmė, melancholija, amžinybės prisilietimas. Per pirmąjį kūrybos dešimtmetį M. Gabrėno fotografijos eksponuotos personalinėse ir grupinėse parodose ne tik Lietuvoje, bet ir Madride, Maskvoje, Berlyne, Vankuveryje, Kopenhagoje, o prieš keletą mėnesių - ir jau ne pirmą sykį - Niujorke.

Ar teisingai suprantu, kad kurdamas „režisuoja“ nekasdieniškus, nebuitiškus kadrus? Gal gali papasakoti, kaip tai vyksta, koks tavo metodas? Kurias jusles įjungi fotografuodamas?

Tam tikra prasme - taip, tai yra režisūra, net fotografuojant gatvę. Nes, tarkime, mieste dažniausiai fotografuoju tose vietose, kurios man yra įdomios, patrauklios. Kiekvienas miestas turi tam tikrus rajonus, gatves, kurios yra išskirtinės, savitiškos, turinčios specifinę architektūrą, kuriose net saulės spinduliai ar šešėliai krenta ypatingai, kuriose gyvena ar vaikšto įdomūs žmonės. Man Naujininkai įdomesni nei Gedimino prospektas, jei supranti, ką noriu pasakyti. Ir tuomet, kai randu tinkamą aplinką, keistą gatvę, įstabų namą, išskirtinį kiemą - belieka sulaukti tinkamo personažo. Nes labai retai pasitaiko, kad jis tarsi užsakytas atsiranda būtent tada, kai turi pasiruošęs kamerą. Taigi tenka palaukti, kartais ir ilgai. Štai neseniai, fotografuodamas Brukline, chasidų kvartale radau nuostabų namą, su nuostabia, sena reklamine iškaba. Man būtinai reikėjo tamsaus, barzdoto ir skrybėlėto silueto. Ir, ant šaligatvio praleidus pusantros valandos, jis pagaliau pasirodė.

Fotografuojant gamtoje aplinka įgyja dar didesnę reikšmę. Aš ieškau „tų“ vietų net vairuodamas automobilį. Vėliau ten grįžtu. Ir tuomet valandomis laukiu žmogaus, nes... nes jis neišvengiamas. Todėl taip, tam tikra prasme – tai režisūra. Dažniausiai – be mano tiesioginio įsikišimo, bet užsispyrimu, kantrybe ir trupučiu nuojautos...

Įdomu, kad sakai, jog kadre žmogus neišvengiamas... Tau nepakanka vieno žmogaus, to, kuris stovi už kadro ir žiūri pro objektyvą?

Dažniausiai nepakanka. Žmogaus apraiška fotografijoje man labai svarbi. Gal net nebūtinai turi būti pats žmogus, kartais pakanka ir jo pėdsako, prisilietimo. Todėl man pats sunkiausias klausimas: „O ką tu fotografuoji?“. Iki šiol nesugebu į jį atsakyti, net sau. Mėgstu peizažą, tačiau mano nuotraukose to „tikrojo“ peizažo yra mažai. Mėgstu humanistinę fotografiją, tačiau ir tai nėra mano dominuojantis žanras. Portretais neužsiimu. Tai ką aš fotografuoju?

Beveik visur yra žmogaus pėdsakas, man jis – svarbus akcentas. Man atrodo, kad taip man labiau pavyksta atskleisti aplinką, atsiranda santykinis žmogaus-gamtos, žmogaus-miesto, žmogaus-kito žmogaus vertinimas. Atsiranda mastelis, subjektyvus emocinis vertinimas, nes dažnas tame vienišame siluete atranda save. Žinau, kad taip yra.

Pastebėjau bent du kadrus, kuriuos padarei žvelgdamas į pasaulį iš paukščio perspektyvos, nuo grindinio. Atsidūrei tarp balandžių - syki Vilniuje, syki Niujorke. Chasidų kvartale pusantros valandos sėdėjai ant šaligatvio... Kitąsyk žvilgsnis pažemiui, nuo balos, Vilniaus skersgatvį pavertė Venecija. Regis, net ir didmiestyje būdamas, renkiesi likti vienas, atsitraukti nuo minios. Ar vienatvė kuriant yra būtinybė?

Man – turbūt taip. Ko gero, man nepavyktų dalyvauti grupiniuose kūrybos projektuose, negalėčiau nei susikaupti, nei atsipalaiduoti. Fotografuoti man patinka vienam. Aš atsipalaiduoju, pasikalbu su savimi. Susipykstu su savimi, vėliau – susitaikau. Bet mane supantys žmonės man yra labai svarbūs ir būtini. Negaliu gyventi vienas.

Dėl vienatvės ir didmiesčio gaudesio – tai tarsi antipodai, iš pirmo žvilgsnio sunkiai suderinami tarpusavyje, bet iš tiesų – neatskiriami. Juk minioje tave supančių nepažįstamų žmonių yra labai nesunku pasijusti vienam. Nieko bendro neturinčiųjų bendrija, kur kiekvienas yra individas ir svarbus pats sau. Man įdomu didelių

miestų gatvėse ieškoti vienatvės. Spėju, čia humanistinės Lietuvos fotografijos tradicijos įtaka. Senuose lietuviškuose fotovaizdiniuose miestų gatvės dažniausiai bespalvės, tuščios, kupinos melancholijos. Bet iš tiesų juk taip nebuvo: buvo ir spalvos, ir žmonės, ir miesto triukšmas. Net fotografuodamas Niujorke ieškau pasiklydusių sielų ir kartais randu.

Nemažai laiko esi gyvenęs ne Lietuvoje: Ispanijoje, Amerikoje, šiuo metu dirbi Minske. Kaip manai, ar tavo mąstyseną ir kūrybą veikia tai, kad nesi geografiškai uždaras, esi pasaulio žmogus?

Nežinau, kažin, ar gyvenimas užsienyje, skirtingose vietose, gali turėti įtakos kūrybos procesams. Juk tie kūrybiniai užtaisai turbūt glūdi kiekvieno viduje, nepriklausomai nuo to, kur esame. Taip, galbūt gyvendamas skirtingose šalyse gali pajusti tuos kultūrinių terpių skirtumus, kurie išties yra akivaizdūs. Taip, galbūt turi daugiau galimybių pažinti skirtingus žmones, semtis žinių, inspiracijų, idėjų. Kita vertus, juk yra internetas – tad „visos idėjos sklando ore“...

Kalbant apie fotografiją, man atrodo, kad sunkiausia fotografuoti savame kieme. Prie jo pripratusi tavo akis, ten viskas pažįstama, nebėra nuostabos, naujumo. Užsienyje atsiveria naujos erdvės, nauji tipažai, charakteriai. Ten akis dar nėra pripratusi prie aplinkos, be to, tą svetimą kiemą fiksuoji iš savo, kaip iš kitos kultūros atstovo, perspektyvos. Todėl atsiveria nauji kampai, kitoks matymas. Juolab po kurio laiko grįžus į savo kiemą ten jau daug kas atrodo visiškai kitaip. Ir atsiranda galimybė į visa tai pažvelgti kitomis akimis...

O kaip pasaulis žvelgia į tavo fotografijas? Su darbais esi dalyvavęs tiek grupinėse, tiek personalinėse parodose ne tik Lietuvoje, bet ir JAV, Kanadoje, Vokietijoje, Ispanijoje, Rusijoje, Didžiojoje Britanijoje... Su kurios šalies auditorija užsimezgė giliausias kontaktas? Ir apskritai, kaip jauti atgalinį ryšį?

Bandau suprasti tą pasaulį, žvelgiantį į mano fotografijas. Man pačiam įdomu, kas ir kaip ten matosi. Turbūt todėl ir verta rengti parodas, neišskiriant jokios šalies. Parodų metu įvyksta labai svarbūs susitikimai: žiūrovas įvertina tavo kūrinį, pamato autorių, jei yra galimybė, persimeta su juo žodžiu, jei ne – sugrįžta pas jį vėliau. Autorius parodos metu prieš žiūrovą stovi nuogas. Viskas iškabinta, sudėliota, nieko nenuslėpsi. Tai yra tikrumo akimirka ir ji yra labai svarbi ne tik autoriui, bet ir žiūrovui.

Neseniai buvo atidaryta tavo paroda Niujorko „Robin Rice“ galerijoje. Ar galėtum pasidalinti, kaip įvyko romanas tarp fotografo ir galerijos?

Kaip ir dera tikram romanui, tai elementari istorija su keliais atsitiktinumais. Darbų publikacija viename populiariame žurnale, atsitiktinis vizitas į galeriją, atsitiktinis pokalbis su galerijos savininku, diskusija apie JAV ir Europos fotografijos tendencijų skirtumus, pasidalinimas keliomis nuotraukomis. O toliau – pasiūlymas dalyvauti grupinėje parodoje, vėliau kitas.. Galiausiai – personalinė paroda. Beje, tikrai nepavadinčiau to romanu. Greičiau tai – daugelį metų beviltiškai susituokusių sutuoktinių irzlūs ir nervingi santykiai. Jokios romantikos, vien tik šaltas pragmatizmas. Na gerai, gal ir nėra taip blogai, bet kad nėra lengva ir paprasta – tai faktas. Tačiau, nepaisant tos „virtuvės“, tai, be abejo, yra tikrai *win-winsituacija* ir aš esu laimingas, galėdamas dalintis savo darbais Amerikoje.

Kaip tave patį veikia tavo darbai, kai žiūri į juos po ilgo laiko? Ką tau reiškia laikas? Kaip jis permaino - jeigu permaino - fotografiją?

Nesu iš tų, kurie mėgsta žiūrinėti savo darbus. Tačiau išties po ilgesnio laiko prie jų sugrįžti yra įdomu. Štai mano pirmoji serija „Fantasma“ dar fotografuota skaitmeniniu fotoaparatu: didžioji dalis jos, mano galva – neverta dėmesio. Tai mano pirmieji bandymai, atrastos man naujos technikos, pirmieji žingsniai bandant tas technikas įsisavinti... Dabar dauguma tų darbų man tėra praeitas etapas. Yra ir dar daugiau: neseniai vienoje interneto svetainėje atradau savo pirmąsias viešai publikuotas nuotraukas. 2008 metai. Mano pirmieji žingsniai fotografijoje, kitų svetainės lankytojų, „senų vilkų“ komentarai ir mano vidinis nerimas suvokiant, kad tie komentarai prasmingi... Siaubas.

Laikas labai keičia požiūrį į viską, į savo paties darbus taip pat. Šis emocinis nepastovumas gluminantis: tai, kas man anuomet atrodė mažai reikšminga, dabar sužiba naujomis spalvomis ir atvirkščiai. Tačiau, neneigsiu, dalis mano paties fotografijų atlaikė laiko išbandymus, ir aš jas galiu toleruoti net dabar, praėjus tam tikram laiko tarpui...

NYC burn.

Namo.

Reikėjo berniukui.

Sapnuoji tuščią namą.

Soul underground.

Mindaugo Gabrėno nuotraukos.

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2018 m. balandžio mėn. 4/566.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

